

Groenplan Zunasche Heide

14 november 2017

Groenplan Zunasche Heide

Verantwoording

Titel	Groenplan Zunasche Heide
Opdrachtgever	Staatsbosbeheer
Projectleider	Eric Versteeg
Auteur(s)	Lennaart Lamers
Projectnummer	1238160
Aantal pagina's	22 (exclusief bijlagen)
Datum	14 november 2017
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Water & Ruimtelijke Kwaliteit
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Kenmerk R008-1238160LJL-efm-V02-NL

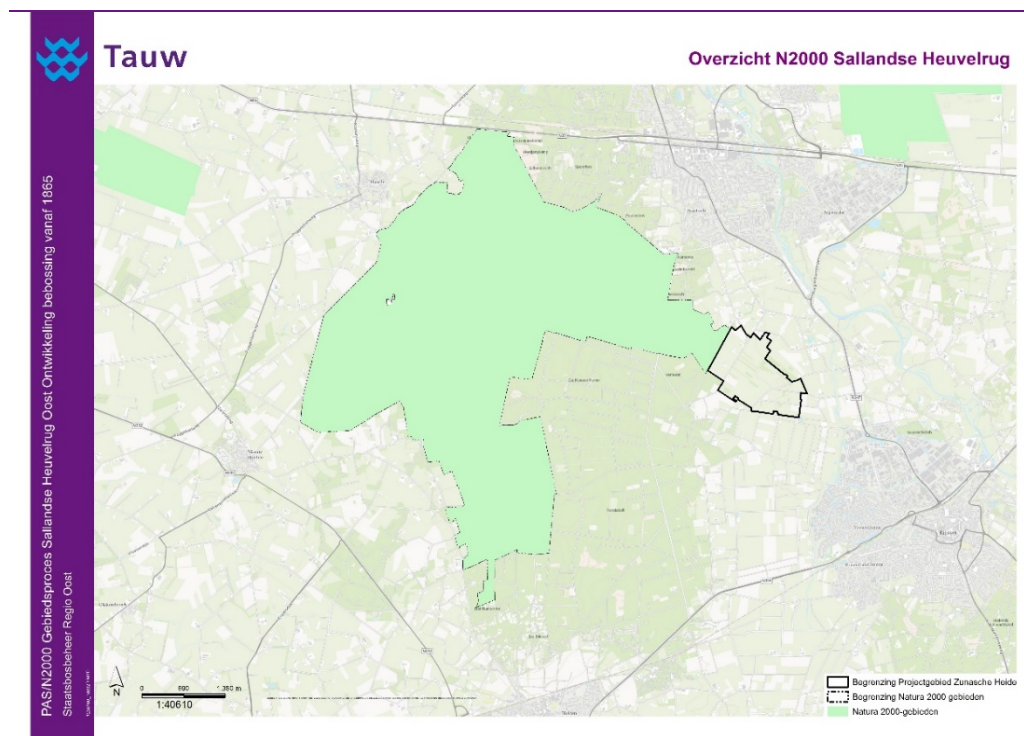
Inhoud

	Verantwoording en colofon	5
1	Aanleiding	9
2	Te vellen houtopstanden	11
3	Historische landschapsanalyse	13
4	Toekomstige inrichting	21
5	Compensatie	22

1 Aanleiding

De Zunasche Heide is in het kader van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) door de provincie Overijssel aangewezen als uitwerkingsgebied voor de ontwikkelopgave Natura 2000. Deze ontwikkelopgave bestaat uit de uitvoering van PAS-maatregelen. De PAS-maatregelen voor dit gebied zijn opgenomen in de PAS-gebiedsanalyse. Voor de Zunasche Heide bestaat de opgave uit realisatie van foerageergebied voor het korhoen / het inrichten van het gebied voor het korhoen.

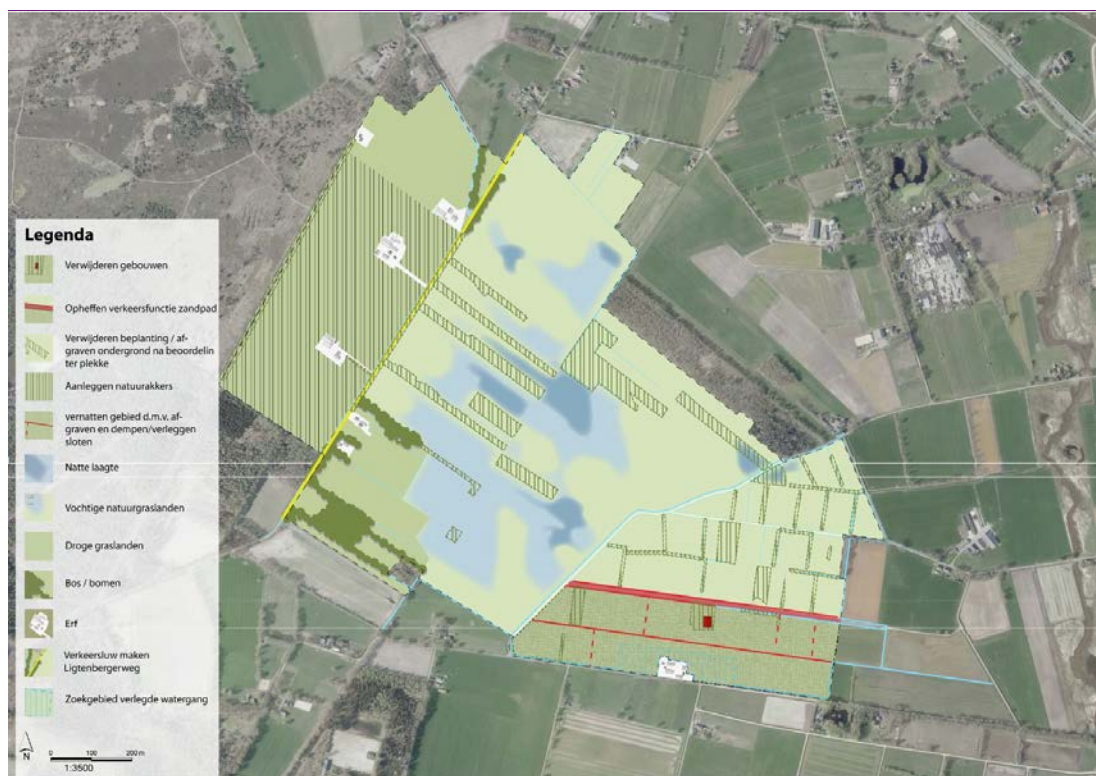
De Zunasche heide ligt op de oostkant van de Sallandse Heuvelrug, grofweg tussen Nijverdal en Rijssen (figuur 1.1).

Figuur 1.1 Ligging van het Natura2000-gebied Sallandse Heuvelrug (groen) en de Zunasche Heide (zwart omlijnd)

Ten behoeve van deze opgave heeft Tauw in opdracht van Staatsbosbeheer een inrichtingsplan opgesteld¹. In het inrichtingsplan zijn de maatregelen uit de gebiedsanalyse uitgewerkt tot een concreet inrichtingsvoorstel voor de Zunasche Heide. De maatregelenkaart van het inrichtingsplan is weergegeven in figuur 1.2.

¹ Inrichtingsplan Zunasche Heide. Tauw-rapport met kenmerk R003-1238160LJL-agv-V02-NL d.d. 26 september 2017

Figuur 1.2 Maatregelenkaart inrichtingsplan Zunasche Heide

Voor de realisatie van het inrichtingsplan is een wijziging van het bestemmingsplan noodzakelijk. Omdat het plangebied zich in meerdere gemeenten bevindt is door de betrokken partijen besloten dat de provincie een provinciaal inpassingsplan (PIP) opstelt.

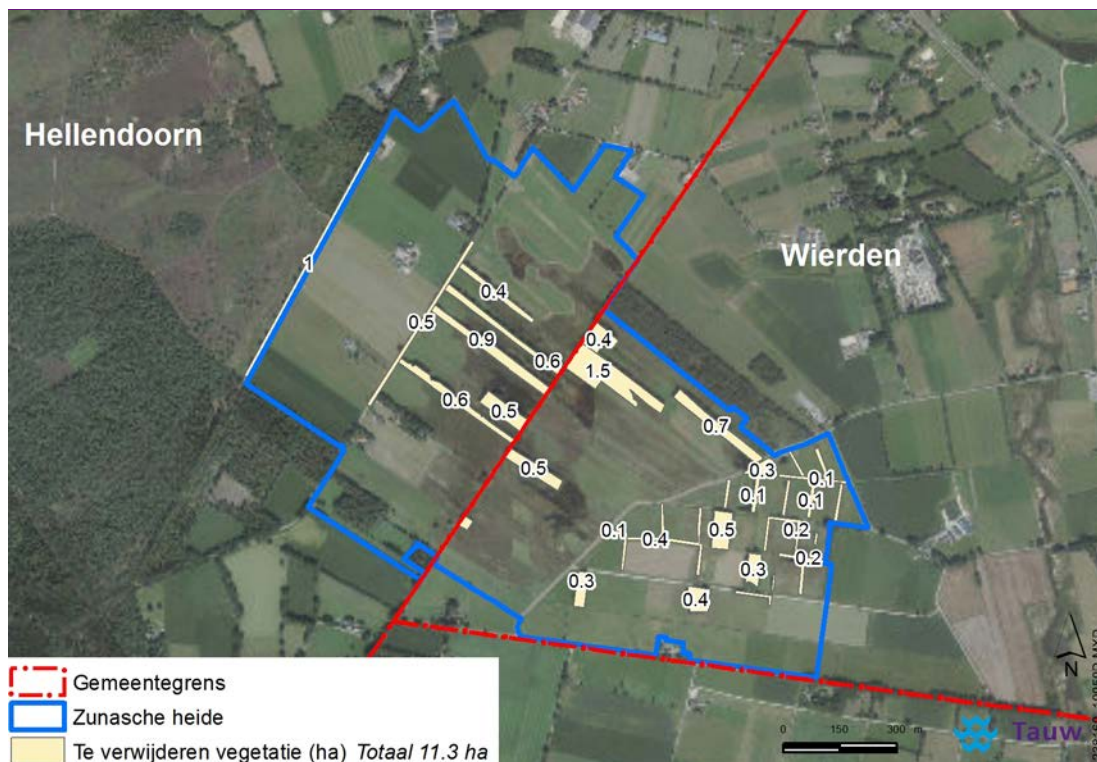
Eén van de maatregelen in het inrichtingsplan die het PIP mogelijk maakt is het verwijderen van een groot deel van de houtopstanden in het plangebied. De bomenverordening van de gemeente Wierden schrijft voor dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning van het bevoegd gezag een boom en/of een houtopstand te vellen of te doen vellen. Het PIP geeft vrijstelling van deze verplichting om een vergunning aan te vragen voor kap van de bomen. Dit is mogelijk, mits een groenplan is opgesteld dat gelijktijdig met het PIP ter inzage ligt. Het voorliggend groenplan voldoet aan deze eis.

In de volgende hoofdstukken is aangegeven welke houtopstanden verdwijnen en hoe het gebied na het treffen van de maatregelen is ingericht.

2 Te vellen houtopstanden

Om de Zunasche Heide geschikt te maken als foerageergebied voor het korhoen is openheid gewenst. Houtopstanden vormen een visuele barrière en verhogen de predatiekans. Bomen bieden namelijk schuil- en nestgelegenheid aan predatoren zoals de havik en kraaiachtigen².

Om een open gebied te creëren wordt een groot deel van de in het gebied gelegen houtopstanden verwijderd. Alle houtopstanden die voor verwijdering in aanmerking komen zijn weergegeven in figuur 2.1. Het gaat om zowel bospercelen als singels.

Figuur 2.1 Te verwijderen houtopstanden in de Zunasche Heide

In totaal beslaan deze houtopstanden een oppervlakte van 11,3 hectare. In de gemeente Wierden gaat het om circa 6,8 hectare, in de gemeente Hellendoorn om 4,5 hectare. Dit betreft de maximale oppervlakte te verwijderen houtopstanden. In de kern van het gebied is ruimte voor behoud van solitaire houtopstanden en aan de oostelijke rand van het gebied is ook ruimte voor behoud van groenstructuren. De nadere invulling hiervan wordt nader afgestemd met de gebiedspartners en omwonenden. Een toelichting hierop is opgenomen in hoofdstuk 5. Omdat de

² Een uitgebreide inhoudelijke onderbouwing van de maatregelen is opgenomen in het inrichtingsplan in de bijlage van het provinciaal inpassingsplan (PIP)

detailinvulling niet bekend is, zijn in figuur 2.1 alle houtopstanden opgenomen die in aanmerking komen voor verwijdering.

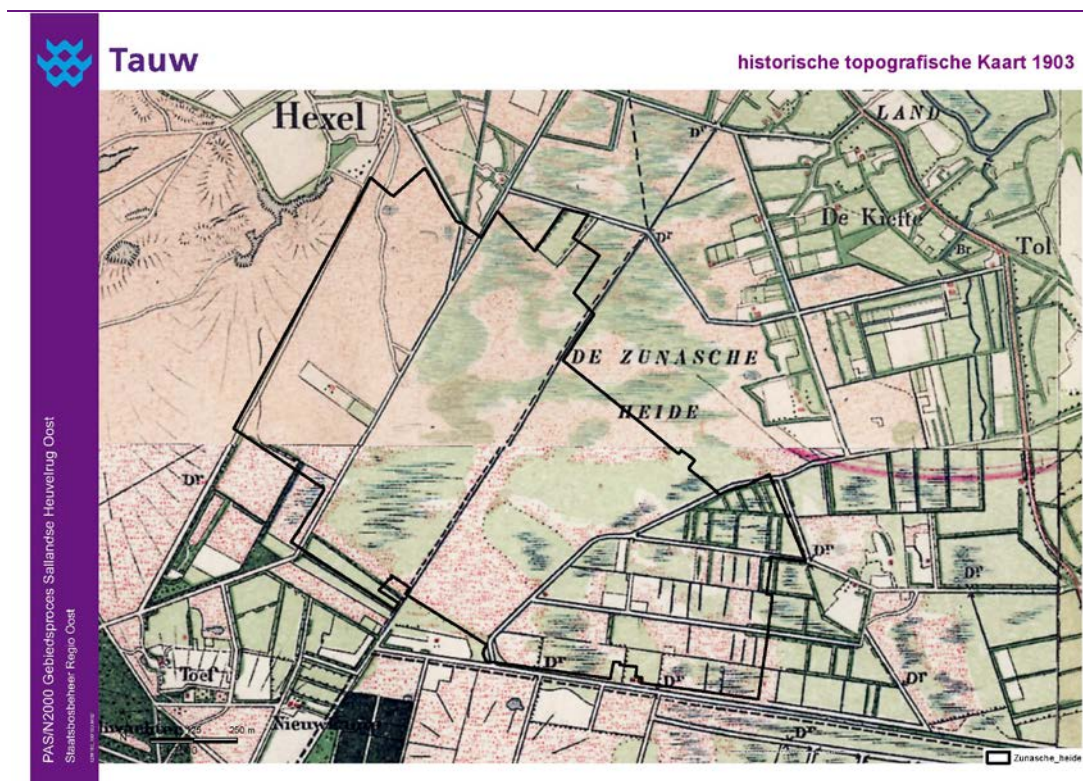
3 Historische landschapsanalyse

Een belangrijk aandachtspunt bij het verwijderen van landschapselementen zoals houtopstanden is de cultuurhistorische waarde die deze elementen vertegenwoordigen. In dit hoofdstuk is daarom de ontwikkeling van het landschap in het gebied beschreven.

Het grote gradiëntverschil in het gebied en de daaruitvolgende verschillen in bodemgesteldheid en grondwaterstanden hebben een duidelijk invloed gehad op het ontstaan van het huidige landschap. Het huidige landschapsbeeld is een resultaat van menselijke invloed op de abiotische ondergrond. In deze paragraaf komen de ontwikkelingen sinds 1900 ter sprake komen. Doel van de analyse is om vast te stellen of te verwijderen houtopstanden een cultuurhistorische waarde vertegenwoordigen.

Het landschap rond 1900

In figuur 3.1 is de topografische kaart van circa 1900 weergegeven. Op deze kaart is duidelijk te zien dat het gebied toen nog zeer open was. Rond deze tijd vond er nog nauwelijks landbouw in het gebied plaats. Het gebied bestaat voornamelijk uit heide, waarbij er een duidelijk onderscheid is tussen de drogere heidegebieden in het westelijke overgangsgebied en de natte heide in het centrum van het plangebied. Slechts in het zuidoostelijke deel is een verkavelingsstructuur zichtbaar. Het gaat hierbij om een blokverkaveling waarbij in enkele gevallen de kavels zijn omzoomd met beplanting.

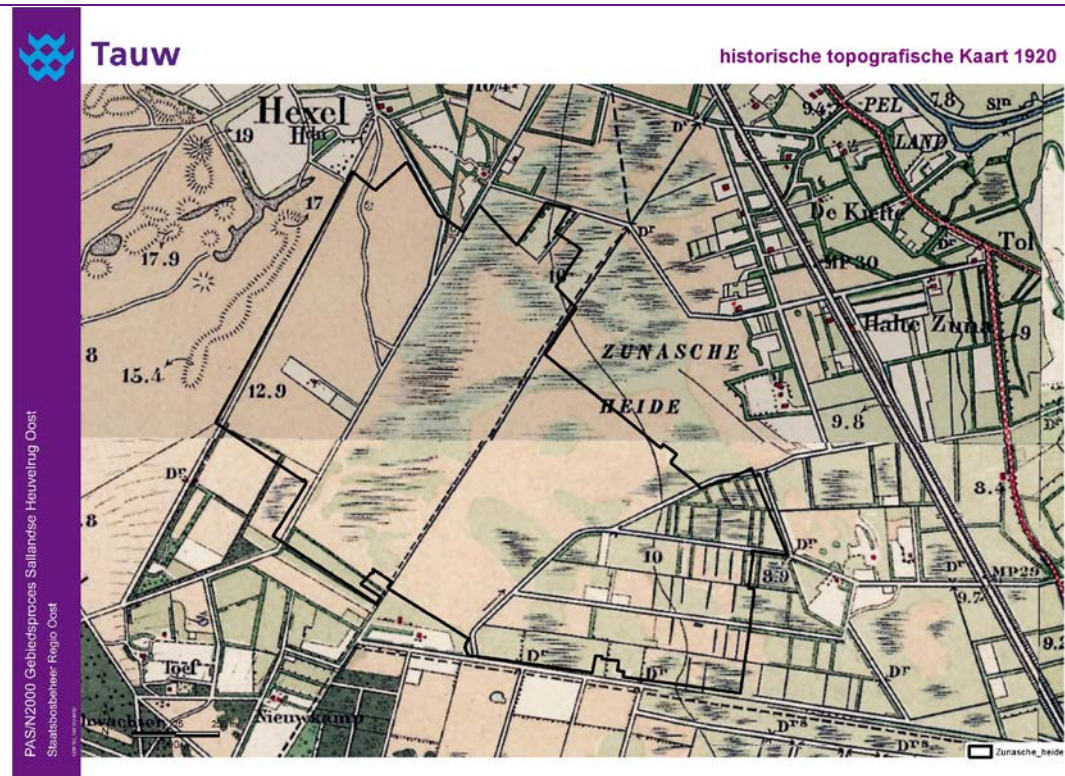
Figuur 3.1 Historische kaart rond 1900

Het landschap rond 1930

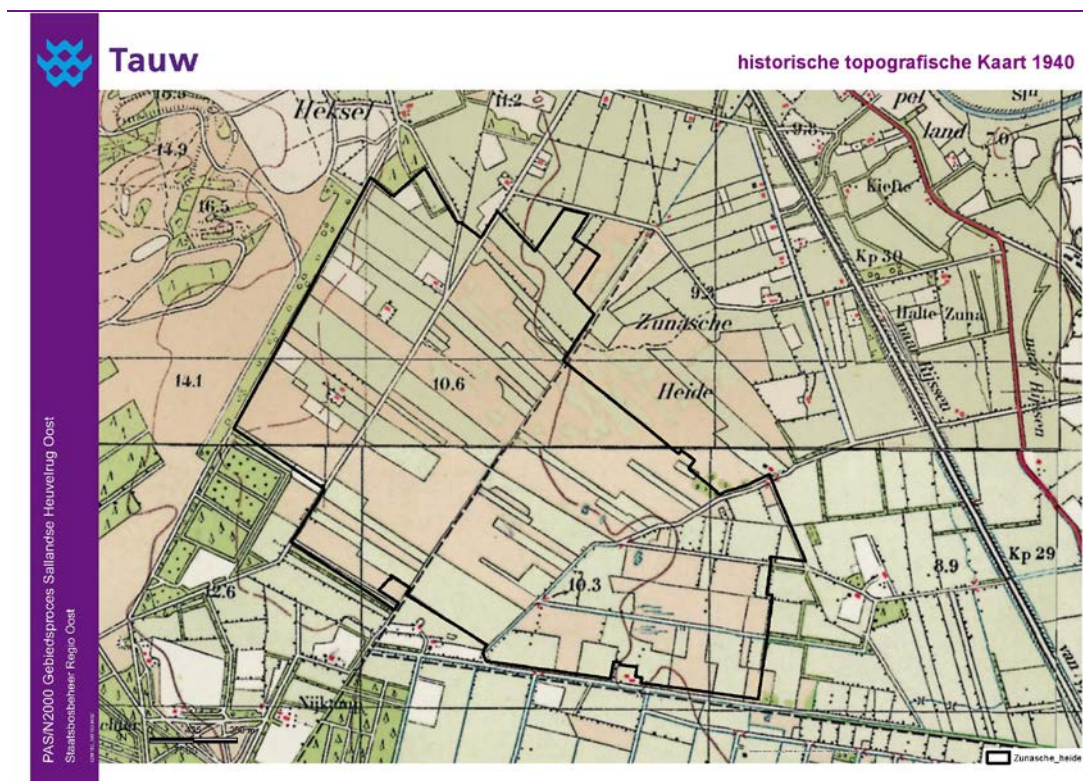
Rond 1930 vonden in Nederland grootschalige ontginningen plaats. Heide werd door het hele land omgevormd naar productief akkerland of grasland. In figuren 3.2 en 3.3 zijn de topografische kaarten rond 1920 en 1940 weergegeven. Op de kaart van 1920 is te zien dat in het zuidoosten van het projectgebied is begonnen met het ontginnen van het gebied. De onregelmatige blokkenstructuur wijst op een individuele aanpak van de ontginning, in tegenstelling tot grootschalige ontginningen rond deze tijd in bijvoorbeeld Drenthe (Smeenge, 2012). De kaart van 1940 laat zien dat tegen het begin van de Tweede wereldoorlog de ontginning van het gebied was voltooid. De huidige kavelstructuur is op deze kaart reeds zichtbaar.

Het gebied is echter nog steeds open, met slechts een enkele bomenrij langs kavelgrenzen en lichte beplanting rondom de nu aanwezige boerderijen. De nieuwe kavelstructuren zijn voornamelijk langgerekt en onregelmatig, wat wederom wijst op een individuele aanpak van de ontginning. In de jaren rond 1930 raakt het heidegebied op de Sallandse Heuvelrug, ten westen van het projectgebied, beplant met bos.

Een deel van het bos, op de overgang van heide naar landbouwgrond, is aangeplant (rechte structuren). Hiermee is een verdere uitbreiding van de heide voorkomen. Verder van de landbouwgebieden af raakt de heide door successie beplant met bos (ronde structuren).

Figuur 3.2 Historische kaart rond 1920

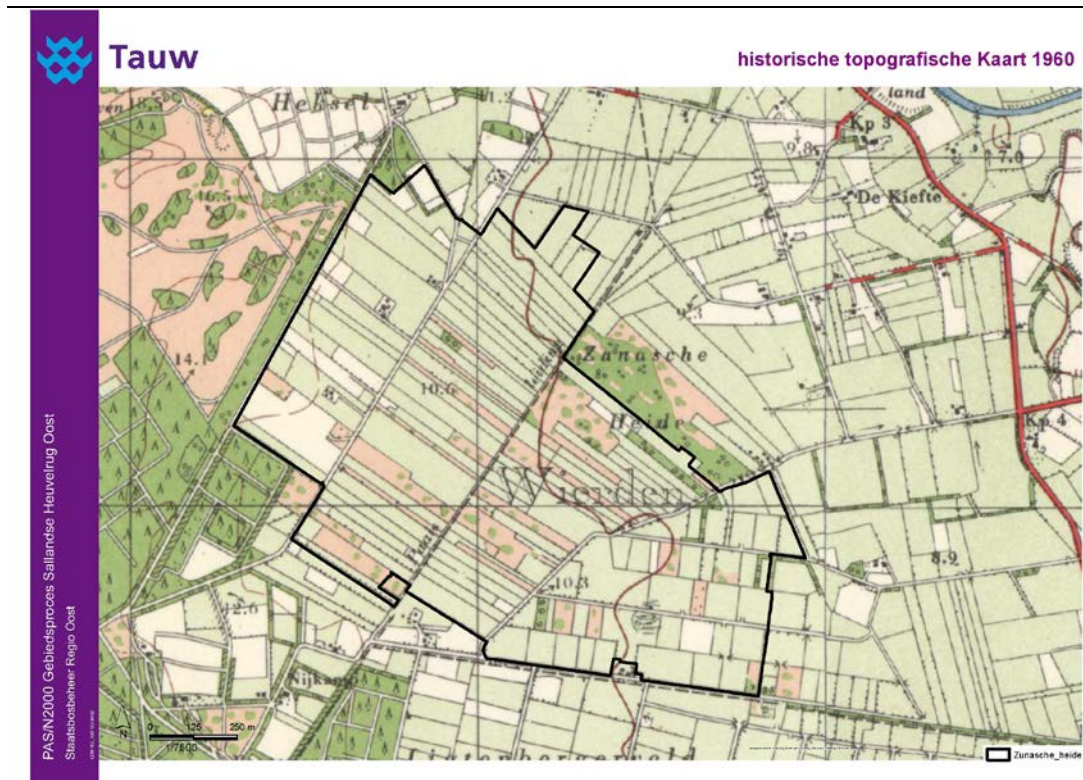

Figuur 3.3 Historische kaart rond 1940

Het landschap rond 1960

Van de periode tussen 1940 en 1960 zijn van dit gebied geen topografische kaarten beschikbaar. Het landschap is echter wel veranderd in deze tijd. In de periode tot 1960 verandert het landgebruik van de aanwezige kavels. In figuur 3.4 is te zien dat met name de kleinste blokkavels en smalste gestrekte kavels deels met bos begroeid raken. Deze ontwikkeling vindt vooral plaats in de natte gebieden binnen het projectgebied. Een waarschijnlijke verklaring is dat door de toenemende mechanisering van de agrarische sector rond deze tijd, en dan specifiek het gebruik van tractoren en andere landbouwmachines, het niet rendabel meer was om kleine en onregelmatige percelen te bewerken. Daarnaast zorgt de ontginning van voorgaande jaren voor ideale omstandigheden voor de vorming van bos. In de periode voor de ontginning is het gebied te nat voor bomen en struiken waardoor bosvorming niet mogelijk is. Met de nieuw gegraven greppels en sloten wordt de grondwaterstand echter verlaagd, waardoor bomen en struiken een kans krijgen.

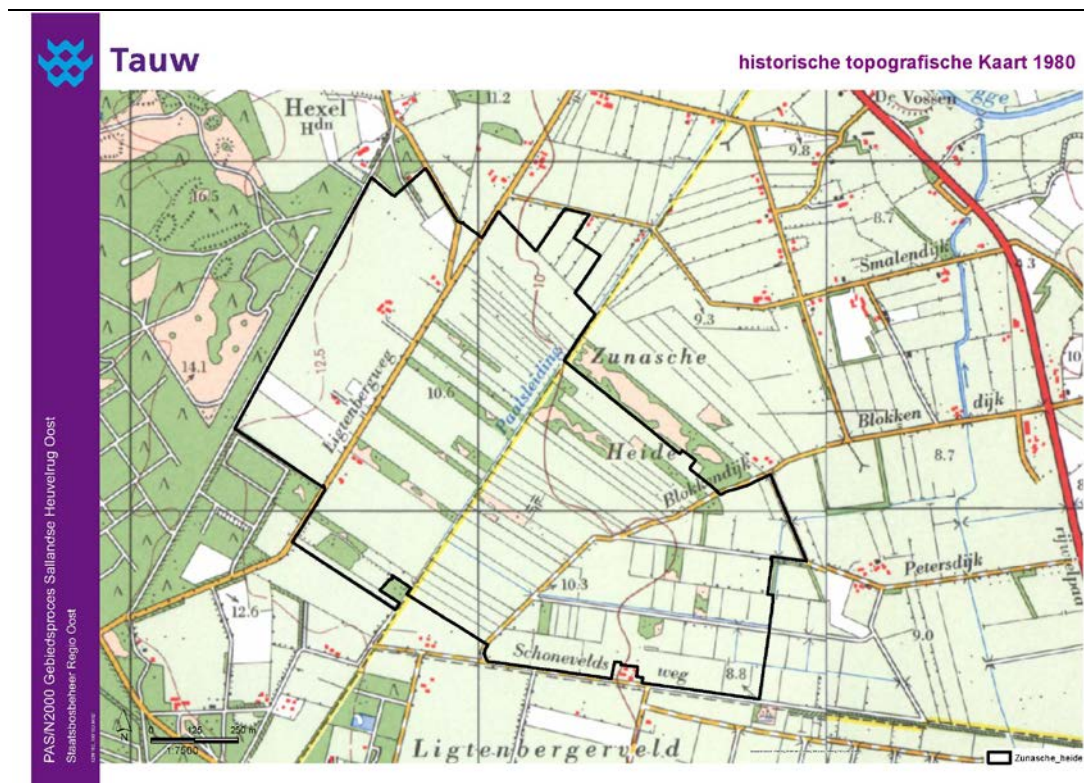
Naast de ontwikkelingen binnen het projectgebied gaat de bebossing van de heide ten westen van de Zunasche Heide door. De populatie korhoenders is rond deze tijd teruggelopen naar enkele honderden.

Figuur 3.4 Historische kaart rond 1960

Het landschap rond 1980

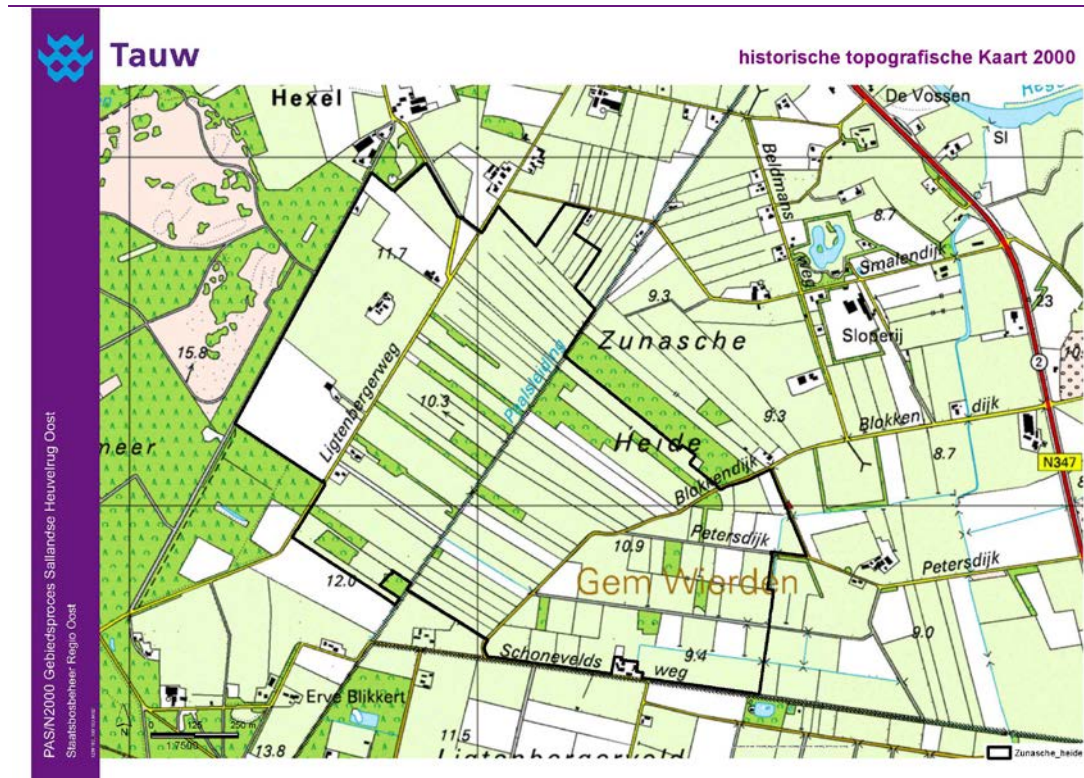
In de jaren tussen 1960 en 1980 zet de bebossing van de vochtige en moeilijk bewerkbare kavels door. Een deel van de kavels wordt samengevoegd, waardoor bewerking weer rendabel is en verdere bebossing wordt voorkomen. De smalle, kleine en vochtige kavels blijven minder geschikt voor agrarische bewerking en raken volledig bebost. Ook de heidevelden ten westen van het projectgebied raken rond deze tijd volledig bebost, hetgeen een grote invloed heeft op de dalende populatie aan korhoenders rond deze tijd. De open en droge overgangszone aan de westelijke zijde van het projectgebied blijft in agrarisch gebruik en verandert nauwelijks qua landgebruik en resulterend landschap (figuur 3.5).

Figuur 3.5 Historische kaart rond 1980

Het landschap rond 2000

Tussen 1980 en 2000 zet de bebossing van de in onbruik geraakte kavels door. De overige kavels blijven in agrarisch gebruik. Ten westen van het projectgebied neemt de bebossing van de heidevelden weer af ten gevolge van heideontwikkelingsprojecten op de Sallandse Heuvelrug (zie figuur 3.6).

Figuur 3.6 Historische kaart rond 2000

Huidige inrichting

De ontwikkelingen in de laatste eeuw hebben geleid tot het landschap zoals dat nu zichtbaar is. In de afgelopen tijdperiode is binnen het projectgebied grotendeels sprake geweest van een open landschap. In het begin vanwege de natte omstandigheden, nadien vanwege het agrarische gebruik. De westelijk gelegen heidevelden op de Sallandse Heuvelrug zijn grotendeels begroeid geraakt met bos. In de laatste 15 jaar is er echter een kentering waar te nemen in deze ontwikkeling. In het kader van heideontwikkeling zijn grote delen bos op de Sallandse Heuvelrug weer omgezet in heidevelden/

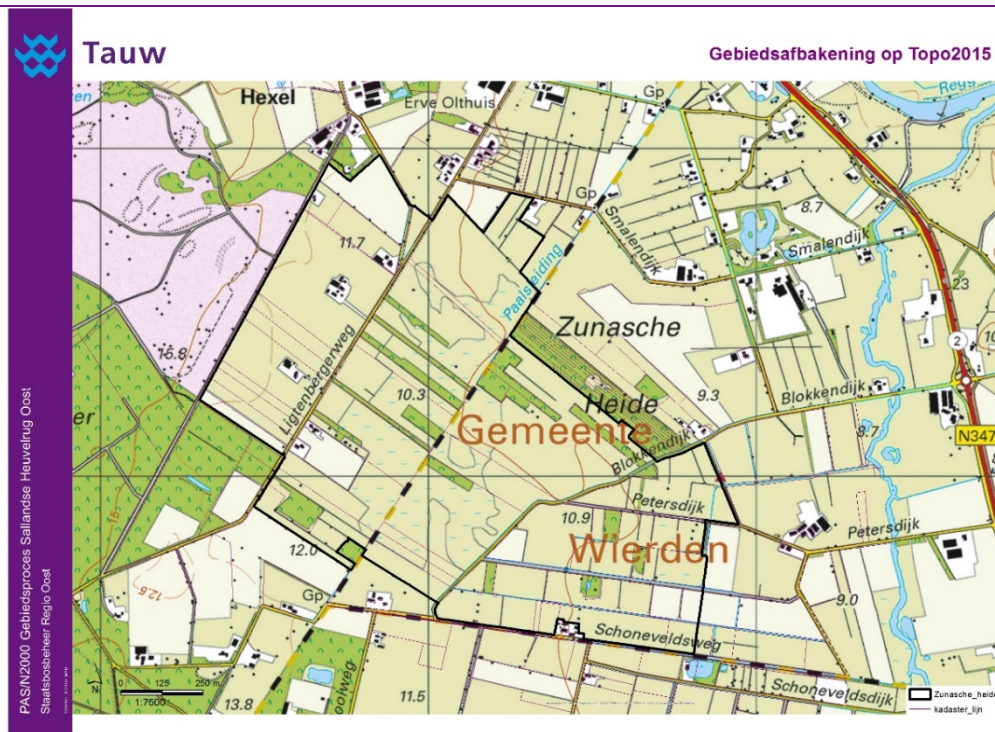
Ook binnen het projectgebied is er door middel van successie op de kleine en smalle percelen bos ontstaan. Deze successie is mogelijk door de ontginning van het gebied, waarbij door het graven van greppels en sloten de waterstanden verlaagd zijn. Door het onregelmatige verkavelingspatroon hebben de bossen eveneens een onregelmatige structuur gekregen. Het gevolg is een halfopen landschap.

Hierbij is verschil waar te nemen tussen het geheel open karakter van de overgangszone tussen de westelijke heidevelden en de Ligtenbergerweg en het halfopen landschap in het overige deel van het plangebied.

Daarnaast valt er nog onderscheid te maken tussen het centrale gebied tussen de Ligtenbergerweg en de Blokkendijk en het gebied tussen de Blokkendijk en de Schoneveldsweg. Het centrale gebied kent een langgerekte verkaveling, met als gevolg ook langgerekte bossen. Het zuidoostelijke gebied kent een oudere blokkenverkaveling, met als gevolg blokvormige bossen of bomenrijen tussen de kavels.

In het centrale gedeelte van het projectgebied zijn medio 2013 door de landinrichting Rijssen vernattingsmaatregelen getroffen, waardoor een deel van het centrale gebied hedendaags als natte graslanden op de kaart staat. De aanwezige bossen zijn bij deze maatregelen uit budgettaire overwegingen vooralsnog behouden gebleven. Daarnaast zijn in het oostelijke deel van het plangebied enkele singels aangeplant.

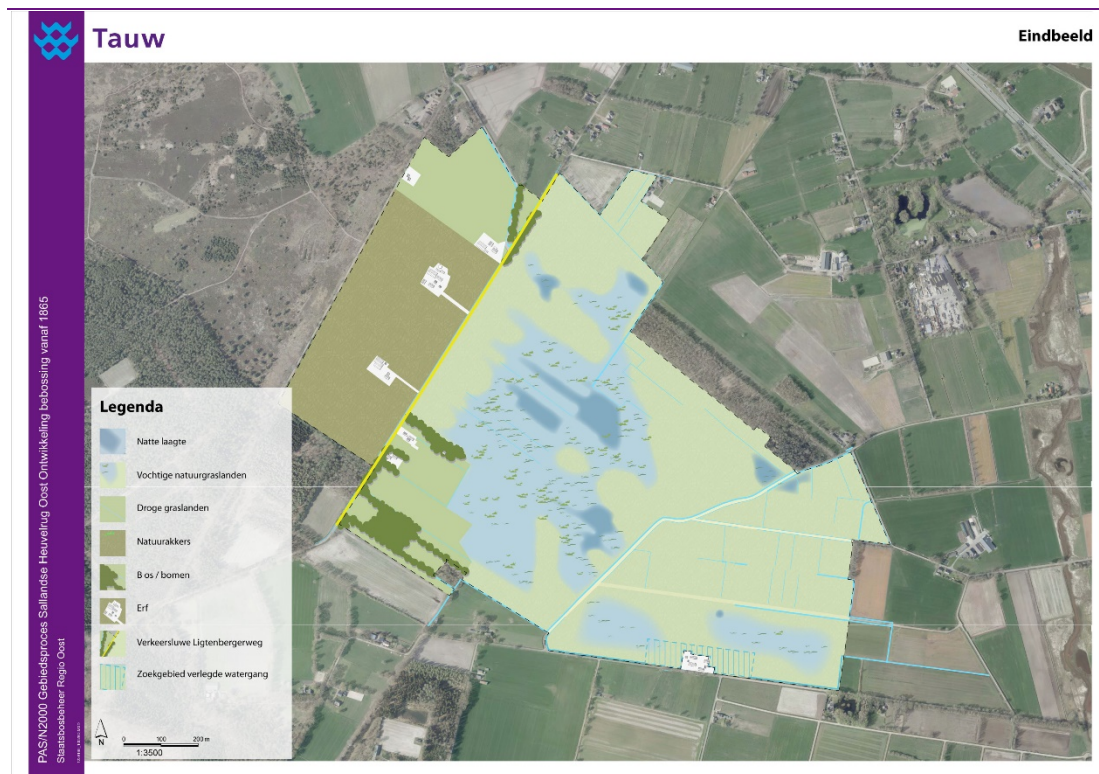
Uit bovenstaande analyse blijkt dat de bospercelen in het gebied relatief recent (vanaf 1960) ontstaan zijn. Van oudsher kende het gebied een open landschap met enkel in het meest oostelijke deel van het plangebied enkele bomenrijen als kavelgrens. Deze bomenrijen zijn reeds in 1940 weer verdwenen. Van cultuurhistorische waarde van de houtopstanden is daarom geen sprake.

Figuur 3.7 Huidige kaart van het plangebied

4 Toekomstige inrichting

Na uitvoering van het inrichtingsplan ontstaat een open gebied met (vochtige) schraalgraslanden in het verlengde van de droge heidevelden op de Sallandse Heuvelrug. De droge heidevelden op de heuvelrug en de open, natte heide in het plangebied worden verbonden door de open, bloemrijke en graanrijke overgangszone in het westen van het plangebied. Uitzichtpunten, rustpunten en nestplaatsen voor predatoren zijn weggenomen en het gehele gebied functioneert als foerageergebied voor zowel kuikens als volwassen korhoenders. Deze eindsituatie is weergegeven in figuur 4.1.

Figuur 4.1 Eindbeeldkaart

5 Compensatie

In overleg met de gemeenten Hellendoorn en Wierden is afgesproken dat compensatie plaatsvindt voor de te verwijderen landschapselementen. Deze compensatie kan zowel plaatsvinden binnen als buiten het plangebied.

Binnen het plangebied is in de kern van het gebied is ruimte voor behoud van solitaire houtopstanden, aan de oostelijke rand van het gebied is ruimte voor behoud van groenstructuren zoals singels en solitaire houtopstanden. Deze nadere invulling van de compensatie vindt plaats in een parallel proces. In dit proces wordt met omwonenden en gebiedspartners besproken waar compensatie (in combinatie met eventueel behoud van bestaande houtopstanden) het meest passend is in relatie tot de wensen in het gebied en de natuurdoelstelling.

Compensatie buiten het gebied kan plaatsvinden door aanplant, herplant of herstel van landschapselementen in de omgeving van het plangebied. In het projectbudget van het gebiedsproces Sallandse Heuvelrug Oost is budget gereserveerd voor dergelijke compenserende en mitigerende maatregelen binnen en buiten het plangebied.